

MAKOMP III. Konferencia
ABSZTRAKTOK

2021. október 01. (péntek)

9.15–10.00

Dr. Szamosi Éva: De hol lehet a fehér ló?

Miként torzulhat a szülő-szerep az ödipális megrekedés és a kasztrációs szorongás befolyása miatt.

Az előadó ismerteti az ödipális komplexus eredetét, valamint a kasztrációs szorongás történelmi hátterét, pszichés okait és megoldási lehetőségeit.

Foglalkozik ezen belül – az identifikációs felület hiányával, az apa agressziójával vagy uralkodó attitűdjével, a gyenge, devalvált vagy elérhetetlen apával, az ödipális megrekedést okozó helyzeteken belül a csábító, az elnyelő és a hideg, elérhetetlen anyával. Mindezeket esetekkel illusztrálja.

Feltárja az ödipálisban megrekedt férfiak és nők szülői működését és ennek súlyos következményeit, többek között a hamis-szelf kialakulását. Egy 17 éves fiú esetén keresztül bemutatja az identitásdiffúzió kialakulásának pszichodinamikai hátterét.

Végül bemutatja az úgynevezett mamahotelt és párkapcsolati következményeit.

10.00–10.45

Dr. Hamvas Szilárd és Kovacsics Leila: Katathym Imaginatív hívóképek alkalmazása Pszichodráma terápiaiban (protagonista játékokban és online csoport játékokban)

Jelen előadás célja bemutatni a pszichodráma és az imaginációs módszerek kombinációjából származó tapasztalatainkat. A két módszer kombinációját egy 150 órás önismereti pszichodráma csoporttal folytatott önismereti munka során alkalmaztuk. Az önismereti csoport folyamatában több alkalommal, a témakeresést-témaválasztást részben kiváltva, a protagonista választás részeként, mintegy a tudattalan folyamatok feltárásának „katalizátorként” használtuk a relaxációban alkalmazott imaginációt.

Az autoszimbolizáció törvényeinek megfelelően az imaginált képek a tudattalan mélyebb rétegeiből származó érzéseket jelenítenek meg, így a szimbólumok segítségével már az önismereti munka korai szakaszában (is) hozzá tudunk férni a személyiség mélyebb rétegeihez.

A csoporttagok a képeket először rajz formájában tárták a csoport többi tagja elé, ezzel igyekeztünk a tudattalan folyamatot továbbra is a primer processzusok szintjén tartani. A protagonistát a csoport tagjai a rajzhoz fűzött néhány mondatos információ alapján választották ki. A szimbólumok dramatikus, képi megjelenítése során az esetek nagy többségében sikerült a másodlagos folyamatok szintjére való túl korai érkezést elkerülni, a dramatikus folyamatok ezáltal gyorsan mélyültek, a tudattalan elhárításokat minimálisra csökkentve.

A protagonista relaxációban átélt képi anyagát a pszichodráma mintha terében dolgoztuk át. Feltételezésünk szerint a pszichodráma során az imaginatív szimbólum terápiában is megjelenő „kettős mintha tér” keletkezik, ez könnyű átjárást kínál a két módszer között. Az előadásban vignetta-szerűen kerül bemutatásra egy protagonista és egy csoport játék, melyeknek az alkalmazott imaginációs technika jelölte ki a kezdeti irányát. A csoport játék érdekessége, hogy a pandémia miatt online formában keletkezett, a szintén online relaxációban indukált imaginációt követően.

10.45–11.10. Kávészünet

11.10–11.45

Dr. Simon Lajos: A férfi és női szerepek megváltozása a harmadik évezredbe lépve, milyen társadalmi, szociokulturális, pszichés hatások mentén változtak meg a női és férfi szerepek az elmúlt században.

11.45–12.30

Kácsándi Elvira: A görög mitológiai lények és a negatív áttétel.

Az áttétel és a viszontáttétel fogalma hosszú fejlődési folyamaton ment keresztül az elmúlt évtizedekben. A pszichoterápiás kapcsolatban az egyik legnehezebb feladat a negatív áttétel és viszontáttétel megfelelő és optimális kezelése. A negatív áttételnek

több megjelenési formáját is lehet tapasztalni, amelyet metaforikusan a görög mitológiai lényekkel lehet szemléltetni. Esetvignettákon szeretném mindezt bemutatni.

12.30.-14.00 Ebédszünet.

14.00–14.45

Seres Gabriella: Nemi szerep változások és testkultusz.

A külső megjelenés identitásunk, önértékelésünk fontos részét képezi. Férfiak és nők ősidóktól törekszenek szépségideálok elérésére, melytől gazdasági, társadalmi és párkapcsolati előnyöket remélnek. Előadásomban sorra veszem különböző korok szépségideáljait, keresve a kapcsolatot az adott korra jellemző nemi szerepelvárásokkal. A 20. századtól, a világháborúk és a feminizmus hatására a női jogok és szerepek alapvetően átrendeződtek, és a korábbiakhoz képest gyorsabban változtak a szépségideálok is. A szélesedő lehetőségekkel és a vizuális kultúra, valamint a tömegkommunikáció erejének növekedésével a szélsőséges testideálok, valamint az evés- és testkép zavarok is egyre gyakoribbá váltak, komoly pszichés és testi problémákat okozva.

14.45–15.30

Somogyvári Ildikó: Keresésben- a szexuális orientáció és a nemi identitás bizonytalanságai diszfunkcionális családokban élő serdülőknél.

A serdülőkor fejlődési feladatai közé tartozik a szülőkről való leválás és a saját testhez való viszony átalakítása, a nemi identitás megtalálása. Egyre gyakrabban jelennek meg pszichológusnál a családok kamasz gyerekükkel amiatt, mert az a heteroszexuálistól eltérő szexuális érdeklődésről vagy nemi identitásról számol be. A serdülők ezzel kapcsolatban bizonytalanságot, változékonyságot, konfliktusokat élnek meg. Sok esetben kiderül, hogy a család nem tud optimális pszichés környezetet biztosítani az identitás formálódásához, hanem inkább megzavarja vagy akadályozza azt. Olyan rövid esetpéldákat mutatok be, ahol a szexualitás, nemi identitás témája –

ha nem is képezi a terápia fókuszát – kiemeltté válik, mert leképezi ebben az érzékeny és sérülékeny életszakaszban a család diszfunkcionális működését.

15.30–16.00 Kávészünet

16.10–16.45

Hatvani Andrea: Szabó Magda: A pillanat regénye és a nemi szerepek.

A hagyományos férfi–női szerepek változása a 20. század folyamán egyre egyértelműbbé vált a nyugati kultúrában. A nők tanulási és munka lehetőségeinek bővülése, a politikai jogaik elismerése magával hozta a saját életük irányításának megnövekedett lehetőségeit is. A női szerepek változását törvényszerűen követte a férfi szerepek változása is. A hagyományosan maszkulinnak vagy femininnek tekintett tulajdonságok keverednek, nem egyértelműek az elvárások, ami számos intra- és interpszichés konfliktus forrása lehet, megnehezítve saját (nemi) identitásunk kialakítását. Mindez megjelenik a különböző művészeti, így az irodalmi alkotásokban is.

A hagyományos férfi és női tulajdonságok megkérdőjeleződése végigkíséri Szabó Magda szinte teljes életművét, de különösen jól tükröződik egyik kései művében, a Pillanat című regényben, amely először 1990-ben jelent meg.

A regény Vergilius Aeneisének történetét dolgozza fel. A cselekmény többé-kevésbé követi az eredeti eposzt. Egyetlen lényeges, az alapokat megváltoztató különbséggel: Szabó Magda változatában a főhős nem Aeneas, hanem felesége Creusa, aki Trója bukásakor az életére törő férjét megölve, átveszi annak szerepét, identitását, és ő vezeti a fríg nép maradékát új hazát keresni. Élete következő húsz évét férfi szerepben, Aeneasként éli meg. Ez a kettősség – a férfi szerep álcája és a mögötte megbúvó nő – alapvetően meghatározza saját, és az őt körülvevők életét is. Mindezt egy olyan válságos történelmi helyzetben, amely Trója bukásától az új haza megalapításáig, megszilárdításáig tart.

Előadásomban azt szeretném bemutatni, hogy a férfi női szerep, identitás keveredése milyen nehézségekhez vezet a főhős Creusa és az őt körülvevők életében, pszichés fejlődésében.

16.45–17.30

Rozgonyi Ivett: „Vázába zárt lélek” – Aki magának teremt egy különleges világot

Az autizmus spektrum zavar megjelenése rendkívül változékony képet mutat, azonban közös a sajátos minőségi zavar a kommunikáció, a szociális fejlődés és viselkedés területén. Kutatásom fókuszában olyan autizmusban érintett savantok állnak, akik szenvedélye, tehetsége elsősorban a képzőművészet területén mutatkozik meg. Kiemelt figyelmet szentelek egy különleges hagyatéknek, ami egy véletlen folytán került hozzám, gyakorlatilag a szemétből mentettem meg. „Beregszász művésznőjének” közel négy évtizedet felölelő képi és írásos hagyatékát vizsgálom, amelyhez a dinamikus rajzvizsgálat módszerét (DRV) is felhasználok. Az alkotó élete a négy fal közé szorítva zajlott, amit a váza szimbólumban jelenített meg. A váza az anya utáni vágyat, az anyaméhbe való visszatérést is szimbolizálja. Az autizmusban érintettekre kifejezetten jellemző, hogy saját zárt világukban élnek. „Beregszász művésznőjének” a képein együtt jelenik meg a földi pokol, az egy életen át tartó szenvedése is. A feltehetően autista „művész” életrajzi adatai, önvallomásai és alkotásai tükrében keresem a képek és az alkotó életeseményei, továbbá személyisége közötti összefüggéseket. Az öngyógyító, önkifejező tevékenységek (naplóírás, rajzolás) különleges szerepet töltek be a „művész” életében. „Beregszász művésznőjét” joggal tekinthetjük egy autista art brut művésznek, hiszen minden alkotása erről árulkodik: spontán, játékos, tanulatlan, infantilis és naiv, gondolatvilága is gyermeki, én-központú, őszinte. Egy külön világot alkotott magának, egy rendszeres tevékenységet végzett, melyet ő irányított, levezethette feszültségét, mindezt az öngyógyítás szolgálatában. Nem létező külvilági kapcsolatait igyekezett pótolni e tevékenység által. „Beregszász művésznőjének” kivételes hagyatéka lehetőséget nyújt személyiséglélektani, személyiségpatológiai és kritikai pszichológiai következtetések levonására is.

17.40–18.20

Fallah Nóra: Szexualitást befolyásoló tévhitek.

A szexuális viselkedés egy szkriptezett viselkedésként írható le, amit az egyén a fejlődése során sajátít el. A szexuális szkriptek a színházi forgatókönyvekhez hasonlóan magukba foglalják a szereposztást, a szerep-előírásokat, az interakciókat, az események egymásutánosságát és a különböző viselkedési normákat. Ezek a forgatókönyvek segítik az egyént, hogy tájékozódni tudjon a szexualitásban, ezzel csökkentve a szorongását. A szexuális forgatókönyvekre hatással van a szűkebb és a tágabb környezet, az adott kultúra szociális normái, a társadalmi intézmények és a média. Sok esetben a fejlődés során észlelt szexuális szkriptek egymástól eltérőek, nehezen összeegyeztethetőek. Azok a személyek, akik a fejlődésük során nem rendelkeznek kész kialakult szkriptekkel, továbbá akiknek kevés információ áll a rendelkezésükre a szexualitásról, könnyebben vesznek át kész forgatókönyv elemeket a pornográfiából. A szexualitást különböző szexuális tévhitek, mítoszok és hiedelmek lengik körül. Ezek a tévhitek a gondolkodásba beépülve destruktívan hatnak a szexuális együttlétek megélésére, felszabadultságára és örömeire.

2021. október 02. (szombat)

9.00–9.45

Dr. Sztanó Flóra: Hogyan kapcsolódik a férfi- női minőség egymáshoz a mesékben? Mit üzennek az ősök?

Mi a mese? Milyenek a mesei férfiak és nők és hogyan kapcsolódnak egymáshoz? Mindez mit tud adni a 21. századi embernek? Ezekre a kérdésekre keresek választ előadásomban.

A meséket sokféle nézőpontból lehet értelmezni, a különböző nézőpontok fókuszával más-más válik hangsúlyossá az olvasó számára. Mára már többféle terápiás megközelítés is létezik. Metamorphoses Meseterapeutaként számomra a mese ősi tudástár. Az ember fizikai, lelki, szellemi létéről szóló tanításokat közvetíti, képekbe sűríti a világ működéséről, az emberi élettel kapcsolatos feladatokról alkotott egyetemes tudást. Ilyen módon mintát ad a férfi, női feladatokról, minőségekről, pszichológiai keretben megfogalmazva az anima és az animus viszonyáról. És mivel a mesék többsége a kibillent egyensúly visszaállításáról, a rend megteremtéséről szólnak, úgy gondolom, hogy érdemes visszanyúlnunk a mai felbomlott, képlékeny, sokszor bizonytalan nemi szerepeink rendezésénél az ősök üzenetéhez.

Szeretném eloszlatni az önfeladó, passzív királylány, és a sárkányölő királyfi sztereotípiáját, megmutatni, mennyi féle női – férfi képet, cselekvési mintát őriznek a mesék, amelyek megértése, megélése a mai embert is a rendeződéshez segítheti.

9.45–10.55

Dr. Hirsch Tibor és Dr. Hirsch Anikó: Az előérzet előképei. Katasztrófafilm versus kasztfilm: COVID -sejtések Hollywoodból.

A filmtörténet fontos trendjei, izmusai, a tömegmozi divatos műfajai gyakran jelezik érzékeny szeizmográfként, hogy mi készülődik a világban, milyen szorongások, torzulások alakítják az emberiség változó értékrendjét. A Német Expresszionizmus a 20-as évek végén, a Film Noir a negyvenes évektől, a hidegháborús sci-fi korszak, a „Monster age” az ötvenes évekből – csak néhány példa erre.

Miről szól akkor – Hollywood szerint - a COVID, és vannak-e filmes előképei? A járvány persze mindig is a szuperprodukciók kedvenc témája volt, ennél pontosabban: a katasztrófafilm műfajának egyik népszerű szubzsánere. De vajon milyen „járványfilm” mintáját kellene követnie annak a mozidarabnak, ami a mai pandémia témájával töltené meg az újranyitó multiplexek vetítőtermeit? Egyáltalán: a „járványfilmek” között kell-e keresnünk a COVID által hozott, vagy felnagyított értékválság előképeit? Talán nem. Arra jutottunk, hogy a mostani járvány a világunkat amúgy is egyre inkább meghatározó – Francis Fukuyama szavaival - „sértett identitások” számát, típusait szaporítja. Ennek előképei sötét disztópiák, de nem katasztrófa, hanem „kasztfilmek”. Míg a klasszikus katasztrófafilmek, így a régi járványfilmek is – egyesülő, integrálódó emberiségről, addig a kasztfilmek egy dezintegrálódó világról mesélnek. Ez utóbbiak volnának a COVID valóságának előképei, és egy járvány megjelölte jelenünkről a jövőben szóló hiteles film is ezeket a mintákat követve, az egymásnak feszülő „sértett identitások” élményével kell majd, hogy dolgozzon. Vagyis a mostani járvány szociálpszichológiai motívumaiból történetet gyúró mozidarab alkotójának mutatnia kell majd a bajt szőnyeg alá söprő bürokraták, és a rémhírterjesztő politikai kalandorok egymást szidalmazó csoportjait. Továbbá mutatnia kell a bezárkózási pánikot együtt a menekülési pánikkal, a dühös otthonmaradókat együtt a szintén haragos útnak-indulókkal. Mutatnia kell az oltakozók, oltástagadók, veszélyeztető és veszélyeztetett nemzedékek – úgyis, mint sértett identitáscsoportok – egymás ellen fenekedését. Mutathatja a „Vadászat öregekre” szörnyállam vízióit, a Szép új világ, az Éhezők viadala kasztrendszerét, ahogy „oltás-arisztokrata” elit „oltás-irigy” páriák méregetik egymást szemükben gyilkos indulattal.

E dramaturgiai bőségszaruból szemezgetve mutatnia kell egy - a vírus által és után - még inkább széttöredező világot.

És persze magát az egyes embert is, a saját sérült, traumatizált identitásával vagy identitás töredékeivel. A COVID utáni pszichiátria olyan problémákkal néz szembe, melyekre egyelőre még nincsenek igazán specifikus válaszai. A szorongás, a post-traumás tünetek széles tárháza, változatos megjelenési formái szembe állítva a reziliencia megmutatkozásaival, kreatív megoldásaival hosszú évtizedekre munkát fog adni a szakembereknek. A post-covid „szép új világában” a korábbi szubklinikus

zavarok kivirágoznak, a kontroll vesztes élménye szélsőségesen kényszeres kontroll problémákhoz, betegségekhez vezet. A társadalmi polarizálódás nem csak gazdagok és szegények, oltottak és oltatlanok, Pfizeresek és Sinopharmosok között húz éles határvonalat. Hanem az egészségesek és a betegek között is. A pszichés immunrendszer nyertesei és vesztesei között.

10.55-11.15 Kávészünet

11.15–11.40

Dr. Illés Blanka: Anya mosdik, Apa főz – avagy a megváltozott nemi szerepek a válóperek gyakorlatában.

Sem az 1952-es-sem, sem a 2014-es családjogi kódex nem diszkriminált férfi és nő között, mindketten azonos esélyekkel indulhattak egy gyermekelhelyezési perben, ha csak a jogszabály szöveget nézzük. Azonban a bírósági gyakorlat olyan elvárásokat támasztott a gyermeket tovább nevelő szülővel szemben, amelyek kivétel nélkül mind a nő sztereotípiába illenek bele. Nem véletlen, hogy az elmúlt 60 évben, ha férfiként valaki eséllyel akart indulni a gyermekeiért, nővé kellett válnia.

Nyilván nem csak a jogrendszer az oka, hogy a férfi feladatai közé egyre több női feladat vegyül. Azonban kétségtelen tény, hogy a férfiak annak érdekében, hogy új, nőies szerepekben sikeresen teljesítsenek, olyan tulajdonságokat fejlesztettek ki magukban, amit hagyományosan női tulajdonságként említenénk, mint a gondoskodó, a kedves, vagy a melegszívű.

Az USA-ban és az EU-ban felismerve ezt az új jelenséget, egyre többen változtattak a jogszabályokon, lehetővé téve az apáknak, hogy a gyermek születése után hosszabb időt ők is otthon lehessenek, ha a gyermekük beteg, nekik is járjon betegszabadság, a gyermekhez kapcsolódó szociális juttatást ne csak özvegyként vehessék igénybe, és a munkaidejük is legyen rugalmasabb, hogy az oviba időbe odaérjenek.

Előadásom során a magyar jogszabályi változáskon túl elmesélem a bírósági gyakorlat változását is, ami a megváltozott férfi szerepkört próbálja beilleszteni egy hagyományosan nőpárti jogalkalmazásba, mert a cél, hogy valóban a gyermekek érdekében álló döntések születessenek.

11.40–13.00 **MAKOMP Közgyűlés**

13.00–14.00 Ebédszünet.

14.00–14.45

Bubori Kata: A konfliktus születése a párkapcsolatban – Ádám és Lilith. Nemek harca és az integráció lehetőségei, Dr. Med. Johanna Franz cikkének ismertetése

A párkapcsolati konfliktusok egyidősek az emberiséggel. Ezt már az első emberpár, Ádám és Lilith példája is megmutatja. Lilithet, Évával ellentétben alig említi a teremtéstörténet. Ő az egyenlőség követelésével engedetlenné vált, így a démonnak és kísértőnek bélyegzett női alak létezését a biblia nem említéssel tagadja. Azonban Lilith gazdag, kreatív ereje, dinamizmusa és önrendelkezés iránti vágya miatt a tagadás nem sikerül. A nőiség létfontosságú aspektusait testesíti meg, melyek tudatosításra várnak. A Lilith-részek integrációja képes pozitívan megváltoztatni a párkapcsolatokat, ami utat nyit a konstruktív vitakultúra lehetőségére. Dr. Med. Johanna Franz, Bécs mellett élő orvos és pszichoterapeuta cikke alapján Lilith mitológiai alakjáról, Lilithről, mint a női teremtőerő metaforájáról, valamint a párok közötti konfliktusok lehetséges megoldásairól szeretnék beszélni.

14.45–15.30

Hermán Noémi és Fekete Andrea: Dráma On-line.

Az előadásunk témáját a pandémia ihlette. Hogyan tartsunk pszichodramát online, hogyan tartsunk meg egy gyerekcsoportot találkozás nélkül? Ezekre a kérdésekre kerestük mi is a válaszokat az elmúlt másfél év terápiás viszontagságai közepette. Egy olyan időszak van mögöttünk, amelyben az állandóságot a folyamatos változások jelentették, amelyben az újratervezés mint olyan, a legfontosabb terápiás rendezőelv lett. A sok nehézség, változás ellenére mégis sikerült megtartani a csoportkohéziót az egyes csoportokban, amely nagy tartást, energiát adott a gyerekeknek ebben a nem

könnyű időszakban is. Az előadásunkban szeretnénk bemutatni, hogy melyik korcsoporttal hogyan dolgoztunk a pandémia alatt, az adott csoport életkori sajátosságai, vagy éppen az összeszokottság, a csoportfolyamatok érettsége tekintetében. Bemutatnánk, hogy a klasszikus pszichodramát hogyan formáltuk át menet közben integratív pszichoterápiás csoporttá, milyen diagnosztikus és terápiás módszerek segítették a munkánkat.

15.30–16.15

Bálint Éva és Pollak Ildikó: A covid-19 három hullámának hatásai és csoportdinamikai vonatkozásai egészségügyi intézményekben.

Előadásunkban szeretnénk bemutatni két kórházi rehabilitációs osztály járvány elleni munkáját, és azok hatását az egészségügyi dolgozók pszichés állapotára. A járvány elleni védekezésben számtalan olyan feladattal kellett megbirkózniuk, mely a két intézmény alaptevékenységének nem képezi mindennapi részét, mivel a rehabilitációs kórházi ellátás nem tartozik az akut ellátások közé.

A legnagyobb áttekintés ebben a témában az első hullám után készült és egy 69 499 vizsgálati alanyt átfogó tanulmányban közöltek. Az eredmények szerint az egészségügyi dolgozók mintájának 13,5-44,7%-ában fordult elő depresszió; 12,3-35,6%-ában szorongás; 5,2-32,9%-ában akut stressz reakció; 7,4-37,4%-ában PTSD; 33,8-36,1%-ában inszomnia és 3,1-43,0%-ában kiegészítő tünetek. A legsúlyosabb pszichés tünetek a nővérek, a frontvonalban („frontline”) dolgozók, az alacsonyabb társas támogatottságúak, és a rövidebb ideje dolgozók körében volt mérhető.

Egy magyar vizsgálatban a megkérdezett egészségügyi dolgozók 46,7%-a mutatja a súlyos kiegészítő tüneteit, ők a munkahelyi és az otthoni stresszorokat szignifikánsan magasabbnak ítélték meg, mint a jobb lelkiállapotban lévő válaszadók. A burnout magas szintjéhez leginkább a COVID-19 fertőzéstől való félelem, a fertőzöttek ellátása, megfertőződött kollégák helyettesítése miatti plusz munka, a táppénz körüli bizonytalanság, a COVID-19 fertőzés hazavitele, és a megnövekedett otthoni feszültség járulnak hozzá.

A koronavírus pandémia jelentős terhet rótt az egészségügyben dolgozókra, mely tovább rontotta a lelkiállapotukat. Ehhez még hozzájárult a pandémia kellős közepén

megjelenő új egészségügyi szolgálati jogviszonnyal kapcsolatos kormányrendelet is. Előadásunkban egy hat kérdésből álló kérdőív alapján szeretnénk képet kapni arról, hogy az addig rehabilitációban dolgozó kollégák hogyan élték meg a mögöttünk álló időszakot, és az elkövetkezőre hogyan készülnek lelkileg.

16.15–16.30 Kávészünet

16.30–17.15

Pongrácz Dóra: Párkapcsolati dinamikai nehézségek a pandémia időszakában.

A pandémia időszakában a létfélelem okozta szorongások felerősödtek. Egyszerre jelentek meg a külvilágból begyűrűző bizonytalanságok és a kényszerű családi összezártság okozta nehézségek. Az egyéni szorongások befolyásolták a párkapcsolatokban az interakciós ciklusokat. A párok közötti érzelmi válaszkészség lecsökkent vagy felerősödött. A pozitív, negatív és destruktív jogosultságok szélsőséges kötődési viselkedésekben fejeződtek ki. Az esetekben bemutatom az elkerülő és a szorongó kötődési működésben megjelenő ördögi párbeszédet. Hogyan jelennek meg a másodlagos érzelmi feszültségek a kapcsolatokban, az elsődleges szükségletek biztonságos kötődés iránti tudattalan igényeként.

17.15–18.00

Dr. Madarassy-Szücs Anna: Paradigmaváltás az autizmussal élő gyermekek családjával folytatott munkában.

Az autizmusról való gondolkozásunk és tudásunk változása a diagnosztikus szemlélet és az érintett családokkal való munka jelentős modernizálódását indította el az elmúlt évtizedekben. Bár maga a diagnózis továbbra is hiányokra, tünetekre épül, arra a kérdésre, hogy pontosan mi is az autizmus, a válasz már messze nem az, hogy „egyfajta betegség vagy problémás viselkedés”.

Míg ez a változó szemlélet az esetszám drámai növekedését eredményezi, a modern terápiás megközelítés jócskán lemaradva igyekszik csak felzárkózni az ellátási

szükségletéhez. Újszerű probléma, hogy számos esetben a gyermekek diagnózisa kapcsán kérnek segítséget a szintén érintett, de diagnosztizálatlan és gyakran épp ezért félreértett felnőttek, akiknek saját nehézségeik már egész másképp integrálódtak személyiségükbe. A megnevertetés, az eltérő kötődési igények felismerésének problematikája számos másodlagos nehézség, önértékelési és kapcsolati probléma forrása is egyben. Sok esetben további komplikáció a diagnoszták és a terapeuták együttműködésének nehezítettsége, az eltérő érzékeléssel és élményfeldolgozással kapcsolatos preconcepciók, hiedelmek terén.

Bár az autizmusban jellegzetes deficitként értékeljük a mentalizációs nehézséget és kognitív rugalmatlanságot, kérdés, hogy az ellátórendszer mennyire tudja rugalmasan és megértő módon megközelíteni ezt a másságot. Mennyire torzítanak a meglévő evidenciáink és mit tehetünk, hogy kiküszöböljük a torzításokat?

Az autizmusban látott viselkedés megértéséhez a genetikai vagy idegrendszeri okok kutatásán túl elengedhetetlen érteni, hogy mit jelent az adott viselkedés az autizmussal élő egyén számára. Az eltérő idegrendszeri működések közötti ún. kettős empátia problémája, vagyis az, hogy nem csak az autizmussal élők számára nehezen érthető a nem autista gondolkodás, hanem kölcsönösen nem értjük egymást (Milton, 2010.) sokszor téves következtetésekhez és terápiás zsákutcákba vezet. További figyelmet igényel az autizmus erős genetikai meghatározottságának hangsúlyozása is. Az autizmussal élő gyermekek kötődését vizsgáló kutatások számos ponton egymásnak ellentmondó eredményeket közölnek. Oppenheim és társai publikációi alapján a szempontátvétel és a korai kötődés között a gondviselői szenzitivitás valószínűleg közvetítő szerepet tölt be, ugyanakkor a vizsgálatok közül egyetlen sincs, amelyben a szülők autizmusa megjelenik, mint elemzett változó. Bár pontosan tudjuk, hogy az autizmus genetikai hátterű és nem nevelési vagy emocionális okokra vezethető vissza, a szülői válaszkészséget, szenzitivitást, megküzdési stratégiákat természetesen meghatározza a szülő saját élményvilága és idegrendszeri működése. Az eltérésekből fakadóan a kötődési biztonság is másként fejeződhet ki. Egyre ismertebb, hogy az autista gyerekek a tipikustól eltérő kötődési viselkedéseket mutathatnak (Filippello et al., 2015; Haltigan et al., 2011; Teague et al., 2017, Vikram et al., 2020), de legalább ennyire fontos üzenete a kutatásoknak az is, hogy a kötődési élmény szempontjából

nem annyira a gyermek viselkedése, mint amennyire az adott viselkedés interpretációja meghatározó. (Hoffmann et al. 2009., Vikram et al., 2020)

A fejlődési kaszkádokat és szociális feedback-hurkokat többen vizsgálták autizmus esetén, és leírták az ún. „önbeteljesítő jóslat” jelenségét. Ha a szülők nem értik és ezért figyelmen kívül hagyják a gyermek esetleges kapcsolatteremtési szándékait, szociális kezdeményezéseit, az hátráltathatja a gyermek szociális készségeinek további fejlődését. A pozitív válasz ezzel szemben, a későbbi szociális törekvések megerősítője lehet (Akhtar et al. 2004., 2013.).

Autizmussal élő emberek önéletrajzai és vallomásai alapján az autizmus felismerésének és megértésének legfontosabb morális hozadéka, hogy az számukra is magyarázatot, lehetőséget ad a nehézségek átkeretezésére. A fentieket figyelembe véve, ez kiterjesztve igaz nem csak a saját diagnózis esetén, hanem a családban bárki más érintettsége esetén is.

A valódi integráció és a hatékony terápiás segítség kulcsát keresve fontos közös feladatunk lehet az eltérő idegrendszeri működések új megközelítése és egy sokkal alaposabb megértésre, az eltérő látásmód validálására való törekvés. Az eltérően gondolkozókra kíváncsian, nyitottsággal és a patologizáló kategorizálást nélkülözve tekinteni külön szabadság, amiben megkérdőjeleződik a deficitekre fókuszáló megközelítés, a túlzott medikalizáció szükségessége, és előtérbe kerül, hogy a társadalomról alkotott képünk milyen mértékben tükrözi önismeretünk és egymás ismeretének meglétét avagy hiányát.